

Серед архівних документів знаходимо Статут комітету "Дні Шопенівські в Польщі" (зареєстрований 01.03.1932 р. під № 1641), листи комітету до старост, звернення тернопільського воєводи до старост про необхідність організації локальних комітетів, обов'язковість проведення Шопенівських днів у період від 09.09. до 18.10.1932 року. В архіві збереглась афіша урочистої акції в гімназії та урочистого вечора, проведених 16.10.1932 р. в м.Теребовлі силами "гімназійного панства" (мішаний і жіночий хори, мішаний і духовий оркестри, жіноче тріо, солісти) і оркестру 9-го полку уланів.

З листа комітету під протекторатом п.президента І.Педерозського від 05.09.1932 р. дізнаємось, що "комітети "Дні Шопенівські в Польщі" було утворено в 150-ти повітах, в 100 повітах велася робота з їх організації і лише в кількох повітах Полісся комітети не зорганізувались з огляду на брак інтелігенції"[4].

Протилежну офіційну політику відчував на собі український просвітницький рух. Так, в 1936 році минало 60 літ від дня заснування філії Просвіти в Тернополі, однак планований філією ювілей "через заборону властей не відбувся в таких широких розмірах, як це було постановлено" (похід вулицями Тернополя, святкова Академія під відкритим небом, ряд виставок) [5,10].

Цікавим з огляду завдань курсу є аналіз звіту за 1936 рік філії Просвіти, до правління якої входила відома поетеса і громадська діячка Іванна Блажкевич. Протягом року просвітниками було організовано 288 театральних вистав, 80 концертів силами хорів 40 читалень, у яких об'єднувалось 1142 члени Просвіти, 15 оркестрів. Керівництво Просвіти постійно піклувалося про поживлення культурного життя краю, про рівень виконавства. Так, упродовж року були 3 рази проведені режисерські курси для провідників аматорських гуртків, тримісячний курс для диригентів (на базі філіалу Музичного інституту ім.М.Лисенка в Тернополі). Отже, діяльність Просвіти була спрямована на піднесення мистецької культури кожного села, краю загалом.

Підкреслимо, що коротко охарактеризовані структурні лінії курсу пов'язані логікою історико-педагогічного підходу, проблемою, винесеною у заголовок статті, оскільки лише тяглість кращих традицій української музичної педагогіки забезпечує їй вирішення назрілих проблем, пошуки і перспективи інновацій. Адже означені вище ціннісні пріоритети, властиві українській нації(суверенність кожної особистості, кордоцентричність, добротворчість, глибока релігійність, а звідси – переважання духовного над матеріальним, емоційного над раціональним), знаходять свій розвиток у теоретичних положеннях сучасної особистісно-орієнтованої освіти й виховання, що реформуються на засадах гуманізації та гуманітаризації, у практиці кращих закладів всіх ланок освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Падалка Г.М. Музична педагогіка – Херсон: ХДПІ, 1995.
2. Рудницька О.П. Основи викладання мистецьких дисциплін . К., 1998.
3. Сковорода Григорій. Вибрані твори в 2-х томах.– Т.1. – К., 1972.
4. Тернопільський державний історичний архів. Ф.10, оп.№2, спр.209, ар.1-9.
5. ТДІА. Ф.294, оп.№1, спр.154, ар. 9-10.

Лілія Проців

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В ГАЛИЧИНІ У 20-30 ТІ РОКИ НИНІШНЬОГО СТОЛІТТЯ

Наукова думка – одна з форм суспільної свідомості, відображення процесу суспільного буття, результат організованого теоретичного мислення у відповідній галузі знань, який відображає специфічне ставлення до дійсності і є умовою її свідомого перетворення і розвитку.

Музично-педагогічна думка – узагальнення теоретичних знань і практичного досвіду в галузі музично-естетичного виховання та освіти. З одного боку, як одна з форм узагальнення суспільно-педагогічної практики, музично-педагогічна думка є відображенням загальних тенденцій музично-виховного процесу. З іншого боку, як теорія, форма достовірних наукових знань про певну сукупність об'єктів та явищ, музично-педагогічна думка повинна випереджати практику, прогнозувати напрями її подальшого розвитку.

Педагогічна думка, як специфічна форма відображення дійсності, існує за законами суспільного розвитку, її процесам та явищам притаманна соціальна обумовленість. Музично-педагогічна думка Галичини у 20-30 ті роки нинішнього сторіччя формувалась в контексті специфічних геополітичних та соціокультурних факторів. Як невід'ємні складові загальноєвропейського суспільно-педагогічного процесу, формування та розвиток теорії і практики музичного виховання в Галичині у першій половині ХХ століття відбувались при активній взаємодії різних національних культур. Зокрема, музична педагогіка Галичини у 20-30ті роки синтезувала досягнення європейської педагогічної школи. В галицькому педагогічному соціумі знайшли подальший розвиток основні положення теорії "вільного" виховання (її представниця – шведська письменниця та педагог Еленн Кей рішуче виступила за творче та продуктивне навчання, проти методичного формалізму, проголосивши девіз виховання: " Для всіх і в усьому – мистецтво"); "творчого" виховання (Еміль Жак-Далькроз та його теорія поєднання звуку і пластики), ідеї "Радісної школи" Мікаеліса, набули нового тлумачення загальні положення педагогіки культури (Г.Кершенштейнер, С.Гессен).

Музично-педагогічна думка Галичини у 20-30 ті роки нинішнього сторіччя акумулювала нові досягнення європейської музично-педагогічної та музично-теоретичної школи: німецько-австрійської (зосередженої в науково-освітніх центрах Лейпцига, Мюнхена, Берліна, Відня); чеської (Прага, Пльзень); польської (Перемишль як центр музичного професіоналізму, Варшава, Краків – осередки українського музичного книговидавництва; державне шкільне законодавство як юридична основа національного музичного шкільництва в Галичині); здобутки теорії і практики музичного виховання Наддніпрянської України.

Внутрішнім фактором становлення та розвитку музично-педагогічної думки в Галичині, її важливою складовою виступила музично-теоретична та педагогічна спадщина діячів української музичної культури та шкільництва (М.Моравецький, С.Людкевич, Ф.Колесса, З.Лисько та інші). Опіраючись на традиції європейської школи теоретичного та "педагогічного" музикознавства, беручи за основу українське народне та професійне музичне мистецтво (засіб та предмет педагогічного впливу), враховуючи специфіку суспільної та індивідуальної ментальності (об'єкт впливу), представники галицьких педагогічних та мистецьких кіл у 30-ті роки нинішнього століття прагнули налагодити власну альтернативну систему музичного виховання та навчання, яка б втілювала основні ідеї української національної школи, сприяла формуванню високоосвіченої людини-громадянина. Подальші історичні події перешкодили реалізації задумів.

Важливу роль у відродженні загальних освітньо-виховних тенденцій українського музичного шкільництва, формуванні та поширенні нових прогресивних педагогічних ідей відігравала фахова педагогічна та мистецька преса, музично-педагогічна критика. Саме на сторінках громадсько-політичних та педагогічних часописів Галичини середини та другої половини ХІХ століття вперше постали питання музично-естетичного виховання, всебічного та гармонійного розвитку, необхідності цілісного виховання особистості, які у 20-30-ті роки нинішнього століття набули нового змісту, стали предметом систематичних педагогічних досліджень. Як активний учасник виховного процесу, преса об'єднувала навколо себе передові творчі учительські сили, формувала одностайність, завойовувала прихильників новітніх педагогічних ідей, була виразником та пропагандистом цих ідей, сприяла формуванню теоретичних основ музично-педагогічної думки в Галичині.

Важливим чинником розвитку музично-педагогічної думки в Галичині у 20-30-ті роки її важливим компонентом виступало музично-теоретичне книговидавництво. На сторінках українськомовних музичних навчально-методичних видань відбувався процес узагальнення теоретичного та практичного педагогічного досвіду діячів галицького музичного шкільництва, визначення змісту, форм і методів музичного виховання та освіти, формування вітчизняного теоретичного музикознавства.

Ретроспективний аналіз джерел дає підстави твердити, що теорія і практика музичного виховання в Галичині розглядається у контексті вокально-хорової культури. Зусилля педагогів були спрямовані на художній розвиток особистості, здобуття знань й умінь в галузі вокально-хорової творчості. У музичній педагогіці Галичини зазначеного періоду відбувалось формування єдиного методичного підходу до навчання музики та співу, розробки методичного апарату предметів музично-естетичного циклу, що було одним з ключових питань музичної педагогіки не лише в

Україні, але й за кордоном. В основу навчання музики та співу у галицькому загальноосвітньому шкільництві було покладено прогресивні форми та методи, спрямовані на реалізацію творчого потенціалу особистості, формування її художнього світогляду, творчого ставлення до дійсності. Музика, зокрема, розглядалась як засіб розвитку музичних здібностей (слуху, голосу, емоційної чутливості), здобуття необхідних знань з теорії музики (на основі музично-слухового досвіду), основ вокалу. Пісня за цих умов виступила одночасно як мета, зміст та засіб навчання.

Обговорення теоретичних аспектів, формування єдиних концептуальних засад музичного виховання відбувалось також на з'їздах українського учительства товариств "Рідна Школа", "Учительська Громада", на Першому Українському Педагогічному Конгресі (ПУПК).

Конгрес відбувся в листопаді 1935 року. Це було найвище зібрання представників українських наукових та культурно-освітніх кіл не тільки Галичини, але й усієї Європи. Цей єдиний незалежний орган українського шкільництва в Галичині став найвищою установою, яка взяла на себе відповідальність за виховання тогочасного і майбутнього поколінь. Організацію та проведення конгресу підтримали: ректор Українського університету у Празі О.Колесса, В.Січинський (Український педагогічний інститут ім.М.Драгоманова в Празі, голова Українського педагогічного товариства в Празі С.Сірополко, доктор Зенон Кузеля з Українського народного інституту в Берліні, голова Жіночої Національної Української Ради в Празі), Софія Русова, І.Раповський та І.Крип'якевич (Наукове Товариство ім. Т.Шевченка у Львові), що свідчило про високий рівень форуму.

Проведення педагогічного Конгресу було зумовлено кількома факторами. Найважливіші з них – нові процеси й тенденції у європейському освітньо-виховному процесі, необхідність переосмислення стану українського шкільництва в Галичині в окреслений період. Форум відіграв важливу роль у розвитку української школи, теорії і практики мистецького, зокрема музичного виховання в Галичині у першій половині ХХ століття. Конгрес засвідчив наявність у Західній Україні в середині 30-их років активних дієздатних національних мистецько-педагогічних сил, які повинні були організувати шкільництво у справі духовного відродження. Крім цього організація Конгресу була рішучим кроком до самоствердження українського шкільництва у світовому культурно-освітньому процесі.

Матеріали педагогічного форуму стали ідейною та програмною основою розвитку школи в Галичині в середині 30-х років нинішнього століття. Перебуваючи в складних умовах політичної та соціокультурної експансії, незважаючи на тиск державного (польського) шкільництва, представники українських мистецьких та науково-освітніх кіл, поряд з офіційним напрямом виховання та навчання, накреслили альтернативну програму національного мистецького, зокрема музичного виховання, проголошену на Першому українському педагогічному конгресі і зафіксовану в його резолюціях та постановах. В основу програми було покладено українське народне та професійне мистецтво, досягнення вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки. Конгрес визнав вітчизняне мистецтво, музику зокрема, важливим засобом національного, морально-релігійного, музично-естетичного виховання, базовим компонентом цілісного виховання.

Саме на Конгресі було сформовано основні напрями розвитку української школи в Галичині, накреслено шляхи вдосконалення змісту, форм та методів виховання та навчання, закладено наукові основи національного мистецького виховання.

Таким чином, 20-30-ті роки нинішнього століття стали вирішальним етапом в розвитку теорії і практики музичного виховання в Галичині. Саме в цей період було сформовано наукові основи музично-педагогічної думки, які знайшли своє продовження у сучасній теорії і практиці музичного виховання в Україні та служать базою для їх подальшого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базник М. Нові (модерні) шляхи сучасного виховання і навчання // Шлях виховання і навчання. – Львів, 1927. – Ч.10, 11.
2. Біланок П. Не лише навчаємо але й виховуємо // Рідна школа. – Львів, 1939. – Ч.20. – С.293.
3. Біланок П. Суспільне і індивідуальне виховання // Рідна школа. – Львів, 1939. – Ч.13–16.
4. Перший Український Педагогічний Конгрес. 1935. – Львів, 1938. – С. 252.
5. Сакульський . З проблем сучасного виховання – педагогіка культури. // Шлях виховання і навчання. – Львів, 1937. – Кн. 4.
6. Шамаєва К. Музична освіта в Україні у першій половині ХІХ століття. – К., 1996. - С. 110.